

A SZERSZÁMGÉPEK TANSZÉKÉNEK ELSŐ KÉT ÉVTIZEDE (1963-1985)

A Szerszámgépek Tanszéke az 1963/64 tanévben létesült, amikor kivált a Gépgyártástechnológiai Tanszék kötelékéből. A tanszék alapítója és nyugdíjba vonulásáig irányítója KORDOSS JÓZSEF volt. A tanszék személyi állományát az alapításkor 20 fő képezte, közülük 13-an voltak oktatók.

A különválás indoka az volt, hogy az 1963-ban életbelépett tanulmányi reform során létrehozott új szaknak – a *Szerszámgéptervező Szaknak* – önálló vezető tanszéke legyen. Ez az első géptervező jellegű szak két ágazattal indult: az *Alkalmazott mechanikai ágazat* a Mechanikai Tanszék, a *Szerszámgéptervező ágazat* a Szerszámgépek Tanszéke gondozásába került. A tervezői szakirány létrejötte tette lehetővé a tervezői beállítottságú mérnökök képzését, amelyet később más szakirányok is követtek.

A kezdeti időszakban egészen a nyolcvanas évek közepéig jellemző volt a szaktantárgyakra jutó, viszonylag magas óraszám. Ez lehetővé tette az alapos elméleti, tantermi és laboratóriumi oktatási programok kialakítását. Munkánkat jelentős mértékben segítette a szerszámgépiparral és a gépipar más fontos területeivel kialakított, kölcsönösen előnyös együttműködés.

A Szerszámgépek Tanszéke a nappali és a levelező tagozat gépgyártástechnológiai és szerszámgépészeti szakán (az *alkalmazott mechanikai ágazatot is beleértve*) a *Szerszámgépek, Irányítástechnika, Forgácsolás és szerszámai* tantárgyak oktatását látta el. 1972-től az utóbbi tárgy a Gépgyártástechnológiai Tanszék gondozásába került, a *Készülékyszerkesztés* tantárgyat pedig a Szerszámgépek Tanszéke vette át.

A *Szerszámgépek* tantárgy az évek során mindkét említett szakon többször is változott. Ezek a változások mind a tantárgy elnevezésében és óraszámában, mind az oktatás koncepciójában, tartalmában és módszerében is a tantervmódosítások nyomán jelentkeztek.

Az 1963-as reform előtt a *Szerszámgépek és szerszámai* tantárgy magába foglalta a forgácsolás elméletét és a forgácsoló szerszámokat, valamint a szerszámgépeket is. 1963-tól az előző 5 féléves tantárgy kettévált: *Szerszámgépekre* illetve *Forgácsolás és szerszámai* tantárgyra.

1973-tól a gépgyártástechnológiai szakon a tantárgy új neve: *Szerszámgépek és készülékek*.

A szerszámgépészeti szakon a *Szerszámgépek* tantárgy oktatása 1966-tól folyik, de időbeosztása e szakon is többször változott. 1963-tól ugyanis külön *Szerszámgépek tervezése* tantárgy is szerepel, amelyet TAJNAFŐI JÓZSEF adott elő. Ez a fő tantárgy 1972-től részekre bomlott a következő címeken: *Szerszámgépek tervezésének alapjai, Szerszámgépek hidraulikus berendezései, Automaták és gyártórendszerek*.

Mind ezek mellett a speciális irányok bevezetése további differenciálást is lehetővé tett. 1974-ben induló új tantárgyak: *Forgácsoló szerszámgépek tervezése, Szerszámgépek dinamikája, Laboratóriumi mérés technika, Automatizált szerszámgépek, Irányítórendszerek tervezése*.

Az ipari igények és a rohamosan fejlődő automatizálás új eredményeinek megismertetése céljából kezdeményezte a tanszék a *Szerszámgépek Automatizálása Szakmérnöki Szakot*, mely 1966-ban indult gépészmérnökök számára két évenkénti újrakezdéssel. Napjainkig 56-an szereztek szakmérnöki oklevelet.

A tanszék súlyponti tantárgya, a *Szerszámgépek* természetesen mind tematikájában, mind módszerében annak a szaknak képzési céljához igazodott, amely szak számára e tantárgyat oktatni kellett. A gépgyártástechnológiai szakon a szerszámgépeket a termelési folyamatban betöltött szerepük, alkalmazási lehetőségük szerint, tehát a felhasználó szempontjából kell tárgyalni. Így a gépek mozgásjellemzői és ezek megvalósítására való mechanizmusok, kinematikai sajátosságai, pontossági, termelési és gazdasági jellemzők, valamint az automatizálás módszerei és ezek révén nyert lehetőségek és előnyök bemutatása képezik az oktatás vezérelvét. A szerszámgépészeti szakon elsősorban a gépek konstrukciós szemlélete, tervezési módszerek, fejlesztési kérdések, a módszeres géptervezés alapelvei domborodnak ki.

A gyakorlati oktatás során a tanszék több egyéb feladat mellett három komplex tervezési feladattípust fejlesztett ki, amely alkalmas a tervezés szintézisének sokoldalú bemutatására. 1969-ben sor került a gyakorlati eszközök korszerűsítésére is. A tanszék felügyelete mellett alakult meg az első korszerű rajzgépes gyakorló terem, ahol jól felszerelt tervezőirodák adottságai között dolgozhattak a hallgatók.

A szakirányú képzés másik súlyponti területe a gépipari automatizálás alapelveinek, módszereinek és eszközeinek oktatása. A tanszék ezen a területen is úttörő munkát végzett. A *Szerszámgépek* tantárgyak keretében a *hidraulikus hajtás és rendszertechnika, a pneumatika, az NC technika, a célgépek, gépsorok, gyártórendszerek* kérdései, az oktatott tananyag szerves részeivé váltak. A korszerű szerszámgépvezérlések elméleti és rendszertechnikai problémái, az automatizált hajtások, szervok, cserélő és váltó mechanizmusok analízise nemcsak az előadási anyagban, hanem a rajztermi és laboratóriumi gyakorlatok anyagában is jelentős helyet foglaltak el.

1965-ben elkészült az új műhelycsarnok. A régi gépek mellé 1969-ben egy ERI-250 NC eszterga került, mely

akkor még jelentős újdonságnak számított az iparban. A számítástechnika mérnöki alkalmazásainak oktatása és kutatása területén a tanszék szintén vezető szerepet vállalt már a 70-es évek közepén a Tanszéken üzemelt egy TPA-70 típusú, magyar gyártmányú számítógép, ezáltal lehetőség nyílt az új tantárgyakhoz kapcsolódó laboratóriumi gyakorlatokat kialakítására.

Ebben az időszakban a tanszék – *előző, Gépgyártástechnológiai múltjához hasonlóan* – számos gyárban szervezte a viszonylag nagy létszámú hallgatóság részére a nyári szakmai gyakorlatokat.

A diplomatervek egyre nagyobb része kapcsolódott a tanszéki kutató-fejlesztő munkákhoz. Számos olyan diplomamunka készült, mely kivitelezésre is került a tanszék kitűnő szakmunkásai, technikusai segítségével. Ezek többségénél mérésekkel is vizsgálták a diplomázók terveit, elképzeléseik helyességét. A legkitűnőbb munkákból fejleszteni lehetett a tanszéki laboratórium eszközzállományát. A tanszék oktatói összesen 31 laboratóriumi gyakorlatot dolgoztak ki ebben az időben, aminek révén a hallgatók a módszeres gépvizsgálat gyakorlatát is elsajátíthatták, sőt a kutatási munka alapjaival is megismerkedhettek.

1. ábra

Rögtönzött felvétel a tanszéki folyósón (1985)

Az automatizálási ágazati irány hallgatói számára *Szerszámgép automatika* című tantárgy indult, ez 1981-től jelentősen bővült, melyben a vezérlők, PLC-k, mikroprocesszorok oktatása is lehetővé vált.

A hidraulika és a pneumatika rohamosan fejlődő elméletének, széleskörű ipari alkalmazási lehetőségeinek megismertetése céljából a tanszék kezdeményezésére, 1984-ben megindult a *Hidraulika-pneumatika Szakmérnök Szak*. Napjainkig 116-an szereztek szakmérnöki oklevelet. E képzés jelenleg is folyik a főiskolát, illetve egyetemet végzett mérnökök számára, eltérő programmal.

ÚJ UTAK KERESÉSE (1986-2005)

A Gépészmérnöki Kar életében jelentős változást hozott az 1986-tól bevezetett modul rendszerű oktatás. Ez változást eredményezett a tanszéken is a tantárgyak elnevezésében, tartalmában, követelményrendszerében. A tanszék különösen két szakirány képzésében, fejlesztésében volt érdekelt. Az összevont *Géptervezői Szakirányon* belül a *Szerszámgéptervezői blokk*, később pedig egy új szakirány – a *Mechatronikai Szakirány* –gazdája is lett. A Mechatronikai Szakirány kialakulása jól példázza a tanszék mindenkorú úttörő szerepét, mert másfél évtizeddel ezen új fogalom megjelenése után¹ a Miskolci Egyetemen már önálló szakiránya volt mechatronikai tudományoknak.

A moduláris oktatás fejlesztése keretében 1985-től elektronikai-automatizálási ágazat oktatása kezdődött el,

---

¹ A „mechatronika” kifejezést először TETSURA MORI, a japán YASKAWA ELECTRIC CORPORATION mérnöke használta 1969-ben. Ez a cég az 1970-es években főleg a CNC szer-számgépekben használatos szervo hajtások fejlesztésével foglalkozott és mivel ebben az időben a szerszámgépek fejlődését a szervo-technika lehetőségei határozták meg a legjobban, a mechatronika fogalma kezdetben összeforrt a CNC szerszámgépekével.

melynek szakismereti moduljaiban *Robottechnikát, Számjegyves vezérléstechnikát, Méréstechnikát, Szerszámgépeket, Hidraulikus automatikát* adtak elő a tanszék oktatói. E mellett a karon kialakított több főmodulban és mellékmodulban (*kiegészítő szakismereti blokkban*) is különböző oktatási feladatokat láttunk el. Ebben az időben kezdődött az angol nyelvű képzés is, amelybe a Szerszámgépek Tanszéke is bekapcsolódott.

2. ábra

A tanszék munkatársai 1997-ben

További jellemzője ennek az időszaknak a szaktantárgyak oktatására szánt tanrendi óraszám – *olykor drasztikus* – csökkenése. Ennek is köszönhető, hogy ezekben az években megnőtt a hallgatók érdeklődése egyes fakultatív képzések iránt (pl. *AutoCAD, Pneumatika*).

A tanszék irányításában 1995-ben változás történt. Pályázat útján Dr. PATKÓ GYULA lett a tanszék vezetője, aki korábban a Mechanika Tanszéken dolgozott, ahol a mechanikai rendszerek dinamikai vizsgálatával foglalkozott. Tanszékünkre kerülésével minőségi fejlődés történt a szerszám gép dinamika oktatásában. Jelentősen erősödtek, kiszélesedtek a dinamikai kutatások, fejlesztések.

3. ábra

A Szerszámgépek Tanszékének személyi állománya 2006-ban

A közvetlen gondozásunk alá tartozó hallgatókat többoldalú szakmai támogatásban, gyakorlati képzésben részesítjük a kötött tanrendi feladatokon kívül is. A tudományos diákkör keretében bevonjuk őket kutatásainkba. Rendszeresen tartunk részükre szakmai köröket és gyárlátogatásokat. A „Komplex tervezés” című tantárgy és diplomatervezési feladat témáinak összehangolásával nagyobb lélegzetű feladatok megoldására készítjük fel végzőseinket. Különböző pályázatok révén segítjük külföldi részképzésen való részvételüket és ezzel az idegennyelvtudás elmélyítését.

AZ ELMÚLT ÉVTIZED

Az elmúlt évtizedben a hazai felsőoktatás gyökeresen átalakult. Ennek alapvető oka az 1999-ben huszonkilenc ország – *köztük Magyarország* – aláírta a bolognai nyilatkozatot, melyben az aláírók megegyeztek, hogy 2010-ig összehangolják felsőoktatási rendszerüket egy új képzési struktúra bevezetésével. Az új oktatási rendszer négy szintet, felsőfokú szakképzést (*FSZ*), alapképzést (*BSc*), mesterképzést (*MSc*) és doktori képzést (*PhD*) határozott meg a felsőoktatási intézmények számára.

A Szerszámgépek Tanszéke az oktatási reform bevezetése után a *Szerszámgépészeti és mechatronikai* BSc szakirány, míg MSc szinten a *Szerszámgépészeti, CAD/CAM és Hidraulika-pneumatika* szakirányok felelőse lett. Az MSc és BSc szintű Gépészmérnöki képzés mellett a *Műszaki menedzser* BSc képzésében is részt veszünk.

A bolognai rendszer nem csak strukturális, hanem tartalmi változást is hozott, aminek eredménye képen a *Gépészmérnöki alapképzésben 19db, Műszaki menedzser alapszakon 5db, Mechatronikai mérnök alapszakon 5db, Gépészmérnöki mesterszakon 22db, Mechatronikai mérnök mesterszakon 3db*, összesen 54db új tantárgy került kidolgozásra. Ezen felül a felsőfokú szakképzésben 2 db (*szerszámgépekkel és CNC programozással kapcsolatos*) órát tartunk. A doktori képzésben 11db doktori tárgy közül választhatnak a Sályi István doktori iskola hallgatói.

Az elmúlt évek során jelentős beruházások történtek a Miskolci Egyetemen, melyek közül a „*A Miskolci Egyetem hazai és nemzetközi versenyképességének komplex megújítása*” c. TIOP projekt támogatásával teljesen megújult a Szerszámgépészeti oktató-kutató laboratórium. A C/2-es épület teljes felújításon esett át, melynek során az ipari igényeket is kielégítő energiaellátó rendszer épült ki és a laborok színvonala megfelel a legszigorúbb elvárásoknak is. Szinte teljesen lecserélődött a laborok gép és műszerállománya. Az oktatás és kutatás infrastrukturális feltételei az elmúlt 50 év alatt soha nem feleltek meg annyira a kor pillanatnyi elvárásainak mint napjainkban.

A tanszék jelenlegi személyi állománya: 9 fő oktató, 1 fő tanszéki mérnök, 3 fő doktorandusz, 2 fő adminisztratív dolgozó, 3 fő szakmunkás. Annak ellenére, hogy a felsőoktatásban dolgozók körében 1995-től jelentős létszámcsökkenés indult be a tanszék személyi állománya nem csökkent jelentősen az 50 évvel ezelőtti tanszékalapítási létszámhoz képest.

4. ábra

A tanszék személyi állománya és a még aktív nyugalmazott oktatóink a „Tudás fája alatt” a 2013/14-es jubileumi tanévben

Bár az elmúlt 50 év során a korábban vezető iparágnak számító szerszámgépipar súlya jelentősen lecsökkent a gazdaságon belül, a szerszámgépészeti tudományokat továbbra is fontosnak tartjuk. Egy ország iparának fejlettségét alapvetően határozza meg a szerszámgépek üzemeltetéséhez, tervezéséhez értő műszaki értelmiség lélekszáma. A Szerszámgépek Tanszéke mint az ország egyetlen önálló szerszámgépészeti profillal rendelkező egyetemi tanszéke fő hivatásának tartja a szerszámgépekkel kapcsolatos tudományok fejlesztését és minél szélesebb körben való terjesztését.

A Miskolci Egyetem Szenátusa 2013. szeptember 26. -án tartott ülésén a 364/2013. sz. határozatában elfogadta a Gépészmérnöki és Informatikai Kar új működési rendjét. Ennek értelmében 2013. november. 1-től szervezeti változások történtek a Gépészmérnöki és Informatikai Karon, melynek során a korábban alkalmazott tanszéki struktúra megszűnt és a Miskolci Egyetem karai közül utólsóként a kar áttért az intézeti struktúra alkalmazására. A karon korábban működő 17 tanszék helyett 11 intézet jött létre köztük a *Szerszámgépészeti és Mechatronikai Intézettel*, melynek tanszékei a *Szerszámgépek Intézeti Tanszéke* és a *Robert Bosch Mechatronikai Intézeti Tanszék*. Az intézet vezetésére TAKÁCS GYÖRGY kapott megbízást.